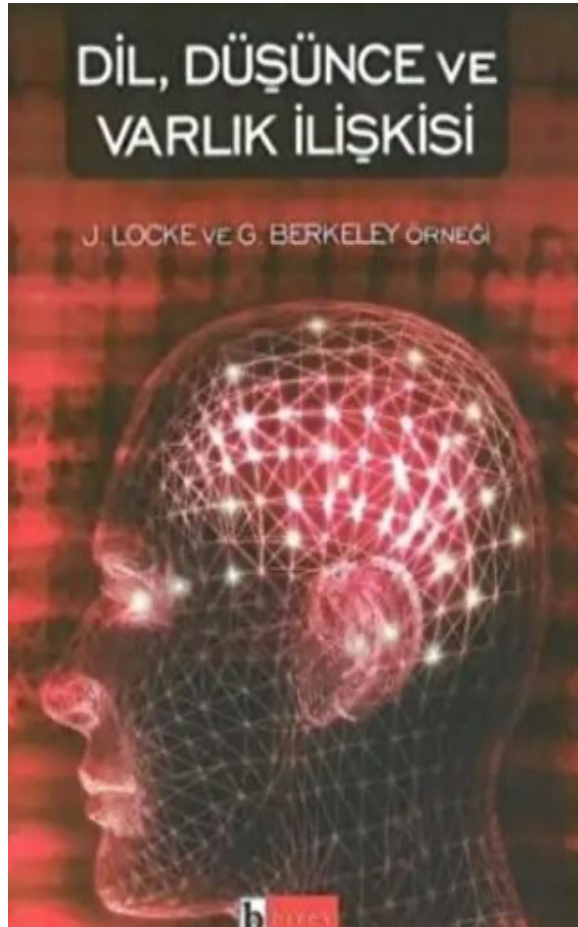

Atıf (cite): DEMİR KELEŞ, Kübra. (2026). “Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi (J. Locke ve G. Berkeley Örneği)” Adlı Eser Üzerine,
Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, sayfa: 251-254. doi: <https://doi.org/10.48147/dada.1864250>

“Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi (J. Locke ve G. Berkeley Örneği)” Adlı Eser Üzerine

About of the “Language, Thought, and Existence Relationship (The Example of J. Locke and G. Berkeley)” Named Book

Makale Türü: Kitap İncelemesi

Paper Type: Book Review

Makale Geliş Tarihi (Recieved): 15.01.2026 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 26.09.2026

ERGAT, E. A. (2008). Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi (J. Locke ve G. Berkeley Örneği) Birey Yayıncılık, 112 s. ISBN: 9789752641235

Felsefe tarihinde 'insan nedir?' sorusu çoğunlukla insanın düşünme yetisi, dili kullanma biçimi ve varlıkla kurduğu ilişki ekseninde ele alınmaktadır. İnsan, öteden beri kimi eylemleri veya karakteristik özellikleri, hatta bazen yalnızca tek bir edimi üzerinden tanımlana gelmiştir. Oysa insanın en ayırt edici yönü, kavram üretebilen bir varlık olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında insan; kavramlar kurgulayan, bu kurguları diğer bireylere aktarma eğilimi taşıyan ve dünyasını bizzat bu kavramlar aracılığıyla inşa eden bir özne olarak görülmektedir. Bu ontolojik düzlemde herhangi bir varolanın gerçek anlamda varlık kazanması ancak insan zihninin kavram kurma etkinliği sayesinde mümkün olmaktadır. Gerçek anlamda var olmak; bir nesnenin veya durumun bilgi nesnesi hâline gelmesi, bir başka deyişle bilme-bilinme ilişkisine dâhil olabilmesi anlamına gelmektedir. Eğitimci yazar Emir Ali Ergat, *Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi* adlı çalışmasında felsefe tarihinin bu kadim tartışmasını modern felsefenin iki kurucu ismi üzerinden yeniden gündeme getirmektedir. Ergat, eserin kuramsal çerçevesini J. Locke ve G. Berkeley'in dil merkezli epistemolojileri üzerine inşa ederek konuyu iki temel bölümde incelemektedir. Birinci bölümde Locke'un bilgi kuramı merkeze alınmakta; sözcüklerin anlamı, terim türleri ve nitelik ayrımları üzerinden dil, düşünce ve varlık arasındaki ilişki detaylı bir biçimde çözümlenmektedir. İkinci bölümde ise Berkeley'in idealist yaklaşımı çerçevesinde aynı meseleler yeniden tartışılarak her iki filozofun görüşleri karşılaştırmalı bir perspektifle sunulmaktadır.

Ergat, eserinin ilk bölümünde Locke'un epistemolojik ve ontolojik dizgesinde dilin üstlendiği merkezî ve kurucu rolü titizlikle irdelemektedir. Yazar, kelimelerin dış dünyadaki somut nesneleri değil, zihindeki görünmez ideleri temsil eden duyulur işaretler olduğu tezini, iletişimin imkânı ve bilginin sınırları üzerinden derinlemesine temellendirmektedir. Ergat'ın çözümlemesine göre, bir kelimenin anlam kazanabilmesi için mutlaka zihinsel bir karşılığa ihtiyaç duyması, Locke'un varlık nazariyesindeki realist duruşu ile dilsel düzlemdeki nominalist tavrı arasındaki hassas dengeyi başarıyla sergilemektedir. Zihnin pasif duyumlarla elde ettiği basit ideleri aktif bir süreçle töz, kip ve bağıntı gibi karmaşık yapılara dönüştürme yetisi, eserde insan zihninin kurucu gücü ve temsil yeteneğiyle ilişkilendirilmektedir. Özellikle birincil ve ikincil nitelikler ayrımı üzerinden dilin temsil gücünün sınırlarını belirleyen yazar, doğadaki mutlak tikelliğin zihinsel soyutlamalar yoluyla nasıl genel terimlere evrildiğini Locke'un felsefi bütünlüğü içerisinde aktarmaktadır.

İkinci bölümde ise Berkeley'in subjektif idealist felsefesini ve bu ekseninde yeniden kurgulanan dil, düşünce ve varlık ilişkisi derinlemesine çözümlenmektedir. Berkeley'in "var olmak algılanmış olmaktır" (*esse est percipi*) ilkesini merkeze alan yazar, nesnelerin zihinden bağımsız bir maddi gerçekliğe sahip olmadığını bilakis her şeyin zihindeki idelerden ibaret olduğunu felsefi bir tutarlılıkla vurgulamaktadır. Ergat'ın analizinde, Locke'un soyut ideler kuramına yöneltilen köklü eleştiriler ve zihnin ancak tikel ideler üzerinden düşünebileceği savı, Berkeley'in sisteminin en karakteristik yönü olarak sunulmaktadır. Dilin işlevi

bağlamında Berkeley'in pragmatik yaklaşımını öne çıkaran çalışma, kelimelerin yalnızca zihinsel ideleri işaret etmekle kalmayıp duyguları uyandırma ve eyleme yöneltme gibi işlevlerini Locke'un teorisiyle karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. Locke'un birincil ve ikincil nitelikler ayrımının reddedilerek tüm niteliklerin subjektif bir karaktere büründürülmesi, yazar tarafından felsefi bir kırılma noktası olarak nitelendirilmektedir. Maddi tözün anlamsızlığına dair yürütülen tartışmalarda Ergat, "bilinmeyen dayanak" fikrinin boşluğunu açığa çıkararak tek gerçek cevherin "ruh" veya "zihin" olduğunu titizlikle temellendirmektedir. En nihayetinde yazar, duyulur dünyanın sürekliliğini Tanrı'nın kuşatıcı algısına bağlayarak dil ve varlık arasındaki münasebetin manevi bir töz temelinde nasıl yeniden inşa edildiğini başarılı bir şekilde aktarmaktadır.

Eser, Locke ve Berkeley'in dil, düşünce ve varlık anlayışlarını sistematik bir çerçevede karşılaştırarak deneyci geleneğin iki uç yorumunu derinlemesine sorgulayan özgün bir soruşturma ortaya koymaktadır. Yazar, her iki filozofun dili bilgi kuramlarının merkezine yerleştirdiğini ve kelimeleri zihindeki idelerin işaretleri olarak gördüğünü belirtirken; Locke'un dili öncelikle bir iletişim aracı, Berkeley'in ise duyguları harekete geçirip eyleme yöneltten pragmatik bir unsur olarak değerlendirmesi arasındaki nüansı titizlikle somutlaştırmaktadır. Analizin merkezinde, Locke'un realist yaklaşımı ile Berkeley'in maddi tözü reddeden subjektif idealizmi arasındaki kuramsal gerilimin eleştirel bir bakışla incelenmesi yer almaktadır. Bu bağlamda Berkeley'in nesnel sürekliliği açıklamak için Tanrı kavramına başvurusu, sistemdeki önemli içsel çelişkilerden biri olarak değerlendirilmektedir. Yazar, Berkeley'in düşüncesini Locke'a bütünüyle karşıt bir yapı olarak değil; tersine onun kuramsal boşluklarını tamamlamaya ve aşmaya yönelik bir yeniden inşa çabası olarak yorumlayarak dilin varlık üzerindeki kurucu rolünü derinlikli bir biçimde temellendirmektedir.

Sonuç olarak çalışma ile ilgili birkaç yapıcı eleştiriye değinmek, eseri daha da güçlü kılcaktır:

Locke'un dildeki kusurların giderilmesiyle toplumsal tartışmaların azalacağına dair "aşırı iyimser" olarak nitelendirilen yaklaşımı, metinde abartılı ve tek yönlü bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımın, ahlaki, ideolojik ve toplumsal çatışmalar gibi dili aşan unsurlar bağlamında daha kapsamlı bir tartışmayla desteklenmesi, metnin analitik derinliğini artırabilirdi.

Locke'un deneyci bir temele rağmen mahiyeti "bilinemez" olarak tanımladığı maddi tözü kabul etmesi, sisteminde belirgin bir kuramsal gerilim yaratmaktadır. Eser bu gerilimi doğru biçimde tespit etmesine rağmen Locke'un bu bilinmez tözden neden vazgeçemediğini ontolojik bir düzlemde detaylı olarak tartışmamaktadır. Dolayısıyla bu da okurun bu içsel tutarsızlığı daha net bir şekilde görmesini engellemektedir.

Berkeley ise maddi tözü tamamen reddederek "var olmak algılanmış olma" ilkesine dayalı daha sistematik fakat sağduyuya meydan okuyan bir bütünlük sunmaktadır. Bununla

birlikte, sistemin sürekliliğini sağlamak için Tanrı'yı mutlak bilinç olarak devreye sokması, deneyci gelenekten teolojik bir spiritüalizme ani bir geçiş niteliğindedir. Eserin bu teolojik çözümün modern rasyonalite ve seküler düşünce açısından doğurduğu tartışmalı sonuçları daha geniş bir perspektifte irdelemesi, değerlendirmeye önemli bir derinlik katabilirdi.

Ergat'ın çalışması, felsefe tarihine ve modern felsefenin kurucu problemlerine ilgi duyan okurlar için değerli bir kaynak niteliğindedir. Eser, Locke ve Berkeley'in modern felsefedeki belirleyici rollerini aydınlatmakla kalmayıp, dil-düşünce ve varlık ilişkisinin kavramsal karmaşıklığını da açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Ergat, E. A. (2008). *Dil, düşünce ve varlık ilişkisi (J. Locke ve G. Berkeley örneği)*. Birey Yayınları.